

Stimson naslovil ostro noto Japonski

Državni departament dolži japonsko vlado kršitve pogodb. Akciji Združenih držav se bodo morda pridružile ostale vele-sile

Washington, D. C., 8. jan. — Državni tajnik Stimson je večeraj posvaril Japonsko in Kitajsko, da ameriška vlada ne priznava japonske okupacije Mandžurije za legalno, niti ne bo priznala morebitnega dogovora med Japonsko in Kitajsko v zvezi z mandžursko krizo, ki bi kršil pogodbo odprtih vrat, katero je podpisalo devet držav, ali Kelloggovega protivojnega pakta.

Stimson je poslal identični notni obema vladama, iz katerih odseva bolj odločilno stališče ameriške vlade namreč japonski okupaciji Mandžurije. Jasnno je, da Združene države nameravajo vzdržati svojo historično politiko odprtih vrat in braniti pravice svojih državljanov na Kitajskem. Notni izrečno poudarjata, da ameriška vlada ne bo priznala nobenega pakta, ki bi kršil njene pravice na Kitajskem, u-ključivši tiste, ki se nanašajo na suvereniteto, neodvisnost ter teritorialno nedotakljivost kitaj-ske republike.

Stimson je opozoril vse vele-sile na kršitve določb mednarod-nih pogodb s strani Japonske, ker je okupirala južno Mandžu-rijo, in izjavil, da ameriška vlada smatra japonsko stališče za nelegalno. Državni tajnik zlasti poudarja, da Washington ne bo priznal nobene pogodbe, ki ni v soglasju z mirovnim paktom, ka-keri je bil sklenjen v Parizu. Z drugimi besedami to pomeni, da bo ameriška vlada odobrila koncesij, katere bi Japonska z mi-litaristično močjo izsilila od Kitajske.

S to akcijo se je ameriška vla-da postavila na stran Kitajske, kakor tudi za zaščito svojih pra-vic in izrazila upanje, da bodo velika Britanija in druge velesil-podpre njeno stališče.

Kakor hitro sta bili notni odpo-ani, je Stimson pozval diplo-matične zastopnike Velike Bri-tanije, Belgije, Kitajske, Fran-je, Italije, Japonske in druge r-jih informiral o svoji akciji r-jim izročil kopije not.

Stimsonova akcija se smatra povabilo drugim državam, naj ore isto. Pričakuje se, da bo elika Britanija podprla stališče neriške vlade, nji pa bodo ale ostale velesile. To vprašanje sedaj predmet diskuzijam v nanjih uradih velesil.

Da li je poostreno stališče a-riške vlade, napram Japonski zvezi z napadom na ameriške-konzula Chamberlaina v Muk-denu, ni bilo pojasnjeno. Prem-diplomatičnih odnosov med Japonsko in Združenimi dr-avami je vprašanje, na katero vedel sinoči nihče odgovora. di se, da Chamberlainov inci-ent, ki se vedno ni poravnal, ni al važne vloge v zvezi z več-šnjo Stimsonovo akcijo. Vla-še vedno odklanja sprejete japonske zagovora glede inci-enta v Mukdenu in zahteva ka-zen za japonske vojake, ki so iz-rišili napad.

Komitej ubil predloge za znižanje plač

Washington, D. C., 8. jan. — Komitej za državne izdatke je večeraj zavrgel vse predloge, ki so se nanašale na redukcijo plač zveznim uslužbencem. Člani ko-miteja so potem podali izjavo, kateri pravijo, da bi bila re-dukcija nakupovalne moči bolj škodljiva kot znižanje vladnih izdatkov.

Španski škofje se uklonili vladni

Madrid, 8. jan. — Večeraj se je doznalo, da se je zadnja or-ganizirana opozicija proti vlad-i mejah republike uklonila vla-dni, ko so španski škofje nazna-ili, da se bodo pokorili vladnim ukrepom in naredbam.

REŠEVANJE NE- ZAPOSLENOSTI V KANADI

Obširen program javnih del absorbira tisoče brezposelnih. Vlada ustanovila delavske kempe

Toronto, Ontario. — Medtem ko ameriška vlada zasleduje ne-gativno politiko v zvezi z brez-poselnostjo in je dežela do grla zakopana s privatno in poniže-valno miloščino, so kanadske ob-lasti širom dominiona pokazale veliko več smisla za praktično reševanje tega problema.

Iniciativa za širokopotezna javna dela je prišla že zadnje pomlad od dominionske vlade, ki je aproprirala veliko vsoto v ta namen. Z njo pa sodelujejo provinčne vlade in občine, ki o-bičajno nosijo po eno tretjino stroškov za gradnjo cest, mo-stov in podobno; v nekaterih slučajih so pa občine izvzele in trpe stroške provinčne in fede-ralna vlada vsaka polovico.

Tisoče delavcev je zaposlenih pri teh delih v raznih krajih države. Ker je obširna Kanada jako redko naseljena — ima le nekaj nad deset milijonov prebi-valcev — je vlada v osamljenih krajih ustanovila delavske kempe. Tipična je kempa pri reki Chalk v Ontariju, kjer je zapo-slenih nad tisoč delavcev. Za hrano in stanovanje plačujejo 80 centov na dan, njim/pa osta-ne \$2.40, kar je po izjavi delav-cev, ki so prišli na božične po-čitnice, bolje kot pa tavati po mestnih ulicah. Pohvalili so tudi hrano.

Boj proti brezposelnosti se ne vrši po uniformnem sistemu. V krajih, kjer se dela v bližini mest, se delavci pri delu vrste, tako da imajo vsi brezposelni za-služek, ki znaša od 40 do 65 cen-tov na uro. To so večinoma de-lavci z družinami, samci so pa na njih iniciativo poslani v de-lavske kempe.

S posredovanjem vlade se jih je tudi že več tisoč izselilo na farme, kjer delajo povčelni le za hrano in stanovanje. Poleg dela ima vlada tudi sistem direktne podpore, to posebno še za velike družine, kjer zasliži zaslužek ne zadostuje za prehrano in stano-vanje.

Bombni napad na japonskega cesarja

Tokio, 8. jan. — Bomba tipa ročne granate je danes zjutraj eksplodirala v bližini kočije, za katero se je pomikala druga ko-čija, v kateri je sedel cesar Hi-rohito. V prvi kočiji se je vozil grof Makiho, dvorni minister. Nihče ni bil ranjen.

Eksplodija se je pripetila v bližini glavnega vhoda cesarske palače. Napadalec je bil mlad Korejčan, ki je bil takoj areti-ran.

Oče 29 otrok ubit

Atlanta, Ga. — L. C. Gentle, star 70 let in "prvak očetov" v Georgiji, ki je bil oče 29 otrok, je bil 7. t. m. ubit, ko ga je po-vozila lokomotiva na železni-škem križišču.

Konferenca o voj-nih dolgovih

Obeta se poostreitev depresije, ako se Združene države ne izrečejo za revizijo vojnih dolgov

Washington, D. C. — (FP) — Francija in Velika Britani-ja sta se pridružili predlogu glede sklicanja konference 18. januarja v Haagu, katera naj bi diskutirala o vojnih dolgovih in reparacijah, toda ekonomski veščaki v Washingtonu vidijo v tej akciji bolj svarilo kot pova-bilo, naj ameriška vlada prevzame vodstvo v ertanju vojnih dolgov, da bodo potem tu-di zavezniške države lahko erte-le nemške reparacije. Sestanek ameriških dolžnikov v Haagu je znamenje, da Nemčija ne bo mogla plačati svojih obveznosti zaveznikom, ti pa ne Združenim državam. To pomeni, da se bo svetovna depresija poostрила, ako ne bodo zbrisani mednarodni dolгови. Evropa prav dobro ve, da bo Amerika morala priti do spoznanja, da bo utrpela več-je izgube vlad dolgotrajne de-presije in ekonomske paralize kot znaša vsota plačil, katere kongres zahteva od svojih ev-ropejskih dolžnikov.

Kongres in administracija vzdržujeta carinski zid proti evropskim produktom in tako izključujeta edin možen način plačevanja mednarodnih obli-gacij. Na revizijo carinskih po-stavk ni mogoče misliti, kajti kongres in carinska komisija potrebujejo več mesecev za dis-kuzijo carinskih sprememb, toda potrebna je takojšnja akcija, ki naj bi ustvarila pogoje za pla-čevanje vojnih dolgov.

Gotovo je, da Nemčija ne bo mogla plačati reperacij, ako ne dobi sunanje pomoči. Njeni up-niki ne bodo popustljivi napram Nemčiji, ako se Združene drža-ve ne izrečejo za takojšnjo re-dukucijo vojnih dolgov. Kongres je to prepovedal, Anglija pa lahko odgodi svoja plačila za dve leti in Francija za tri leta. O tem bo sklepala konferenca v Haagu. Da bi Francija in An-glija mogli poravnati svoja za-ostala plačila l. 1934, ako sve-tovna depresija ne bo medtem odpravljena, ne verjame nihče.

Opazovalci gospodarske situ-acije napovedujejo še večjo brezposelnost v Združenih drža-vah, večje izgube prihrankov ameriškega srednjega razreda in poglobitev obupa v Evropi.

Klanovci se zopet pričeli orga-nizirati

Milwaukee Wis. — Milwau-ški klanovci so se po večletnem spanju zopet prebudili in orga-nizirali novo organizacijo pod imenom White Band, Inc. Njen vodilni duh je neki William Wiesman, ki je bil "king klegie" bivših klanovcev in katerega tu-di sedaj podpira William Sim-mons, glavni vodja kukluksar-jev. Nova organizacija je na-perjena zgolj proti rdečkarjem in sprejema v svoje vrste tudi katoličane in žide, ker patrio-tični raketirji ne vidijo dovolj velikih kolekcij samo med an-glofilskimi protestanti.

PROPAGANDA ZA REDUKCIJO MEZD

Čikaški listi hočejo prepričati javnost, da je vprašanje re-dukcij povzročilo razkol med železničarji

Chicago, — (FP) — Ljudje, ki čitajo meščanske liste in ne razumejo tajne propagande, ki jo ti listi širijo, so uverjeni, da so železničarske bratovščine pri-pravljene na sprejetje mezne redukcije.

Listi prinašajo dolge kolone propagande, da poglobi ta vti-s. Vrednost tega vtisa je v tem, da bodo železniške kompanije lažje izvajale pritisk na unije, ako bo njihova propaganda prepričala javnost, da so redukcije potreb-ne. To je dobra psihologija in propagatorji železniških magna-tov delajo z vsemi silami, da jo razširijo.

Čikaška Tribuna je v zadnjih tednih že napovedala, da bodo u-nije pristale na redukcijo. Tribu-ni se je pridružil tudi "Daily News". Ta list je prinesel vest, da so nekateri voditelji unij že izjavljali, da so redukcije neizogib-ne. Pojasnil je, da so se delavci, ki so uposleni v delavnicah Southern Pacific železnice na pacifičnem obrežju, že izrekli za redukcije, zamolčal pa je, da so ti delavci člani kompanijske u-nije. List je s tem hotel prika-zati, da se je pričel širiti razkol med železniškimi unijami. Šle-ho propagando prinaša tudi "E-vening Post".

Vse to je seveda propaganda, za katero se skrivajo želje železniških magnatov, ki bi radi videli razkol med organizirani-mi železničarji.

Edino Hearstovi listi niso na-sedli tej propagandi, kar je ne-kaj izrednega. Dne 14. januarja se bo v Chicagu otvorila konfe-rencia med zastopniki železniških kompanij in voditelji bratovščin. Dva dni prej pa se bodo sestali predsedniki unij na zborovanju, na katerem bodo sprejeli načrte pogajanj z železniškimi uprava-mi.

Papež povabljen, naj postane metodist

Richmond, Va., 8. jan. — Skof E. D. Mouson iz Charlotte, N. C., ki predseduje metodistični konferenci, je v svojem govoru povabil papeža, naj postane me-todist.

"Sedaj ni čas, da bi kdo obme-taval drugega, ki veruje v Boga, a kamenjem," je dejal Mou-son. "Jaz ne mečem kamenja na katoličane, čeprav se jim ne na-meravam pridružiti. Papeža va-bim, naj postane član metodi-stične cerkve. Val, ki verujejo v Boga, bi morali delovati skup-no."

Iz poglavlja telefonskega trusa

Greenville, Pa. — Vsak tu-kajšnji uslužbenec telefonskega trusa mora dobiti vsaj dva no-va odjemalca na mesec, ako ho-če obdržati delo. Delavci so pri-morani molelovati in nagovar-jati svoje prijatelje, da si naba-vijo telefon. — Čobušni indivi-dualizem v najnovejši formi.

Preiskava velike korupcije

Člani obrežne straže so prejeli več kot milijon dolarjev pod-kupnine od butlegarjev

New York, 8. jan. — Distrikt-ni državni pravdnik Ameli je večeraj naznanil odkritje velike korupcije v zvezi s podkupova-njem federalne obrežne straže, ki je prejela več kot milijon do-larjev od interesov, ki kontroli-ralo trgovino z opojnimi pijača-mi na Long Islandu.

V korupcijo so zapleteni tudi višji častniki obrežne straže, ki so prejeli velike vsote od but-legarjev, da niso nadlegovali u-važevalcev alkoholnih pijač.

Korupcije je obtoženih tudi devet policajev in policajski na-čelnik Morris Grossman iz Long Beacha, L. I. Obravnava proti njim se bo otvorila prihodnji to-rek na federalnem sodišču v Brooklynu.

Prelakava je dognala, da so člani obrežne straže in policaji sodelovali zadnja tri leta pri vtihotapljenju ižganja in likerjev ter drugih pijač, katerih vred-nost se ceni na deset milijonov dolarjev.

Zvezne oblasti so že aretirale trideset članov obrežne straže, proti drugim pa se preiskava nadaljuje.

Coxovi gladovni pohod-niki

Priglasilo se je 10,000 brespo-selnih za pohod v Washington. Gladovne križarje zalažili s jestvinami privatni trgovci

Pittsburgh, Pa. — (FP) — De-set tisoč bresposelnih se je pri-javilo za gladovni pohod iz Pittsburgha v Washington pod vodstvom katoliškega "duhovna Coxa. Ni pa bilo dovolj avtotru-kov in avtov na razpolago in ve-čina armade je morala ostati do-ma.

Gladovne križarje so pred od-hodom zalažili s živim privatni trgovci največ v hvalnosti do Coxa, ker je nasprotnik veri-skih trgovin. Na njegov apel po-tom radia so se mnogi odzvali tudi z denarnimi prispevki in na-brala se je precej velika vsota.

Pohod gladovnikov ima značaj pasivne demonstracije. Avti in truki so brez naplov. Le Coxov avto je opremljen s zvonicom. On bo tudi edini govornik v Washingtonu.

Duhovnik Cox je moš tipičnih nazorov kot jih je najti v vrstah ameriških radikalcev prejšnje generacije. Je proti monopolom in pravi, da kriza izvira iz mo-nopolističnega življenja Ameri-ke. Za odpravo krize je potrebno razbitje monopolov. Potrebni so visoki davki na dohodke in ded-ščine gornjega razreda. On upa, da se to lahko doseže mirnim potom — predelanje velebiznisa in ameriške politike.

Sedanjo dobo primerja s civil-no in državljansko vojno in je tretja velika kriza dežele. "V Ameriki je dosti denarja za re-šitev problema te velike mizeri-je, v kateri žive tisoč. Ampak lakašaj ga dobiti!"

JAPONSKA AR- MADA ZASEDLA ŠANHAIKWAN

Kitajski general odredil evakuacijo mesta. Stirideset Kitaj-cub ubitih v bitki pri Liao-yangu

Tientsin, 8. jan. — Vlak s ki-tajskimi četami je danes zju-traj dospel v Tientsin iz Lwan-šova ter nadaljeval svojo pot proti Peipingu. Tukaj se vzdr-tuje mnenje, da maršal Hsueh-liang, odstavljeni governor Man-đurije, namerava umakniti svo-je čete a severa, da se tako izog-ne bitki z Japonci.

Tientsin, 8. jan. — Japonske čete so večeraj okupirale Šan-haikwan, ki se nahaja ob vходу na Kitajsko, kjer se veliki ru-dotika morja. Poročila iz ino-zemskih virov javljajo, da je pri-slo v to mesto več vlakov s japonskimi četami. Priplule so tudi tri japonske bojne ladje i veliko zalogo municije in oro-ja.

Uprava Peiping-Mukden želez-nice poroča, da so japonske vo-laske avtoritete prepovedale ki-tajsko-britakemu štabu obrato-vanje železniških vlakov med Tientsinom in Mukdenom. Izja-vile so, da bi to oviralo operira-nje vlakov, ki vozijo japonske čete.

Japonska vojaška oblast je večeraj objavila proklamcijo, v kateri naznanja, da je bila oku-pacija Šanhaikwana potrebna.

Mukden, 8. jan. — Komunike japonskega armadnega štaba se glasi, da so japonske čete pod-vele štiri ekspedicije za istrebe-ljenje kitajskih banditov, ki se abirajo na osamlju v bližini Muk-dena, Hsinina, Lioyanga in Tieh-linga.

Eden japonski vojak in 40 Kitajcev je bilo ubitih v bitki v bližini Lioyanga. Poročilo do-stavlja, da je večje število ki-tajskih ranjenikov doslo v Tiehling, kjer so navalili na jet-nišnico ter izpustili vse jetnike ter zažgali poslopje. To se je zgodilo predno so prispele japo-nske čete in prevzele kontrolo nad situacijo.

Velika železniška nesreča v Rusiji

Moskva. — Najmanj petde-set ljudi je bilo ubitih in mno-go drugih ranjenih v koliziji vlakov, ki se je prejnjó soboto pripetila v bližini Moskve.

Velike izgube so deloma rezul-tirale, ker je rešilno moštvo po-ložilo ranjence na vzporedno progo ter čakalo vlaka, ki je imel prispeti iz Moskve s grupo zdravnikov, medtem pa je po i-zi progi privozil tovorni vlak in predno je mogel strojevodja ustaviti vlak, je že več tovor-nih vagonov zavozilo v ranjen-ce.

Vladni uradniki in železniška uprava so hoteli potlačiti vse vesti o nesreči, zato ni bilo u-radnega poročila o številu izgub. Nekateri trdijo, da je bilo več kot sto oseb ubitih.

Bel umri na električnem stolu

Chicago. — Frank Bell, ki je sodeloval pri umoru restavra-terja Chrisa Patrasa na severni strani mesta, je bil večeraj zju-traj elektrokitiran v okrajni ječi. Bell je pred smrtjo podal spisano izpoved, v kateri je iz-javil, da je on šofiral tri moril-ce, ki so ubili Tribuninega re-porterja Lingia in da je Leo Brothers popolnoma nedolžen pri tem umoru.

Maščevanje odklopljenega de-lava

Chicago. — V jes, ker je izgubil delo pri Pennsylvanski železnici, je Stanley Woljkiewicz kupil revolver in ustrelil delovo-djo, ki ga je zapodil iz službe.

Brezposelnost v Nemčiji se mnoči

Berlin, 8. jan. — Število brezposelnih delavcev v Nemčiji se je 31. decembra pomnožilo za 300,000 in je znašalo 5,686,000.

Krušna linija v New Yorku na božič, ko so enkrat v letu — vsi reveži nasičeni.

Adamič Arnošt:

NATAN ROSENBERG

Iz cikla: Kota 428

"Elica! Malo bi pa hotela posedeti pri meni!" Plaha rdečica mu šine v lice. Pobesi pogled. Ona se sočutno ozre vanj. K njemu sede ter ga objame z mrlimi rokami. Poljubi na čelo med plave kuštre svojega prvega... Nad sotesko so se med tem zgrnili težki deževni oblaki, ki obetajo viharno noč. Včasih potegne veter, potem pa zopet zaspi vejevje. Otrplo visi v tla. Iz barake na ovinku soteske se sliši vresčanje stotnika, ki kvarta s svojima častnikoma.

"Kontra pagatu!"

"Nazaj!"

"Verdammt leutnant! Zgubil sem. — Sep, toči, toči, mrha!"

"Verdammt leutnant! Zgubil sem. — Sep, toči, toči, mrha!"

Sluga nataka črni teran. Strašek zliža vase, gleda na uro, nerodno meša karte in zgubiva skoro slehro igro. Častnika pokorno vztrajata. Včasih se s pogledi dogovorita in zgubita. Vse je prevzela igralna strast. Denar frči sem in tja, teran curlija od mize, beseda je glasna. Nič ne misli na težko uro, ki jih čaka na 428. — Strašek misli nanjo. Peta četa. Ves bataljon.

"Gospod stotnik, zopet ste izgubili!"

Strašek išče denar po žepih — nič, vse je že zaigral. Brez premisleka zažene svoj jopič na mizo, da zlete kozarci na tla. — "Igram za mojo saržo, vorwärts Peters! Mešaj za einundzwanzig!"

"Gospod stotnik...!"

"Einundzwanzig, pravim. Gre za mojo saržo. Če zgubim, bomo zamenjali vloge pri plači, 'rjove ves iz sebe' — 'vidva položita kot vstavek od mene priligrani denar!' — Brž! Eden izmed vajuh igra za oba."

"— Še eno!" Za stotnikovim hrbtom stoji Sep. — Dvajset.

"Se." S tresočo roko obrača stotnik karto. Sluga se oddahne in nehoti dregne svojega gospodarja, ki obsedi ves trd v pričakovanju in stiska karte na poračena prsa ter mrmra: igra je moja, moja je.

Ostro gleda pod poročnikove prste. Na vrsti je Peters. Hitro obrne dve karti z vrha kupčka in glej: pred njim ležita pik in karos.

"Feur!" sikne suho in pogleda Straška. "In vi!"

"Kaj sprašuješ?" Zmečka karte, jih vrže v poročnika in začne stresati jezo nad Sepom. "Ti živa! Zakaj pa stojš za mojim hrbtom, kaj? Na! — Na! — Lausbube. Jaz ti bom navil tvojo uro... Da uro... Uro?... Saj res. Koliko je pa že ura?" — Sedaj je mahoma trezen. Zelo trezen.

"Štiri in pet minut."

"Torej: štiri in pet minut. Ste slišali: štiri in šest minut. Čas teče, gospoda," se obrne k začudenima častnikoma. Skozi vinjeno glavo mu bliskom drve predstave: Rosenberg objema Lejo... Granate razkopavajo koto 428. Granate, same granate. Brez glave frči v vrtincu razmesarjenih trupel pete čete po zraku. Peters in Kovač za mizo zapravljata z ženskami njegov denar. Denar, granate, glave, 428, Kovač, ženske, mnogo žensk...

"Ne bosta, ptička," premišluje — "iz kote ne bo nobenega domov. Mene seveda ne bodo spravili tja, makar... Da, sedaj je pa čas, da začnem. Polagoma in previdno noret — kakor takrat pred Novgorodom, hahaha..."

"Hahaha... Da, da. Kaj sem dejal? — Čas teče. Res je. — Ne glejte me tako, ne tako. Bolj po vojaško prsa ven. Praporščak Kovač, poslušajte moje povelje. Dva moža postavite v tiste skale nad sotesko, ali pa naj zlezeta na drevo in pazita. Če bi se bližali sovražni letalci, morata takoj javiti s signalno piščalko.

Louis Robert

POLETNI VEČER

Edelina, iztegnjena na travi, kolena privzdignjena, s sklenjenimi rokami, je zrla v nebo, kjer so pluli majestetično počasi tenki oblaki. Eden je zastrl počasi sonce, ki je obsevalo pokrajino skozi ta pajčolan z medlimi žarki, polnimi ljubavnega hrepenenja. Edelina, ki je imela pesniško in torej tudi sanjavo dušo, je zrla na te slikovite prizore, malo dalje je pa ležala tudi na travniku mlada igralca Tereza Arnalfova in kramljala z dvema gospodoma, sedečima pred njo, s slikarjem Rabachonom in z igralcem Pettom. Edelina je bila prišla s svojo družbo uživati krasen poletni večer v dolino Samois, kjer so stari mlinci, zdaj nepremični, pred dvesto leti vrtili svoja krila na povelje vetra. Daleč tam nekje se je skrival v svojem sivem dimu Pariz.

Tereza, naslonjena na komolec, je nehala govoriti in opazovala je, kako pleza po stebelcu zelenkasto rdeč hrošček, podoben dragulju. Previdno je izruvala stebelce. Hrošček je plezal mirno naprej, dokler ni priplezal do vrha. Potem se je njegovo telesce odprlo, prikazala so se krila in hrošček je odletel.

— O, kako čudovito je tu! — Je vzglednala Tereza, ki je obudovala vse v naravi.

Toda že je opazila na drugem stebelcu majčkenega pajka, ki je bil menda zatopljen v skrivnostno delo. Potem se je spustil a stebelca in Tereza je videla, kako jadra varno po zraku dalje.

— Rabachon! pojdi pogledat tegale majčkenega pajka, ki hodi po zraku.

Slikar se je približal. — Kaj še, — je dejal smeje, — saj ne hodi po zraku, temveč si sproti prede pajčevino, ki jo zanese veter k najbližjemu stebelcu. To je most, po katerem se pajek izprehaja.

Pajek je jadril na svoji nevidni pajčevini na drugo, višjo travo. Rabachon je potisnil prst med stebelca in pajek, ki se mu je bila pretrgala pajčevina, je padel na tla in se začel plaziti k njegovim roki.

Kar je Edelina vzkliknila: — Pojdim! Oblaki, plavajoči po nebu, so bili zastrili sonce.

— Pojdim, vse je tako vsakdanje, saj se dobro niti ne vidi. Bojim se, da bi me sonce ne opeklo, — je dejala Tereza in vstala. — Ali gremo v onilo gozdiček, a?

Mimo je pritekel zajec. Kobilar, ščinkovec in kos so odrekli logom. Večerjali so v izletni re-

Razumeli? — Torej, da, razumeli. Abtretien! — Vi Peters postrojite četo s puškami in določite štiri najboljše strele. — Da?"

"Da. Pa vendar ne nameravate..."

"Kaj? Abtretien! In ne pozabite na ostre nabojce."

"Tako," — premišluje Strašek, ko je sam. Komedija se začne. Ko bodo padli strel in se bo zvrnil puntar, se bom nenadoma prijel za glavo, laše si bom ruval in zakričal... Sploh ne bom kričal. Nič... Brez, kakor brez glave bora taval — da, taval — bom taval k ubitemu in padel nanj... Potem se bom, tudi nenadoma, zagrebel v krvavo obleko in si s krvjo namazal obraz — in zakričal — šele sedaj bom kričal, rjovel. Nenenene. Tako ne bo šlo..."

Med tem, ko se iz popoldanskega spanca zdramljeni vojaki zbirajo pred barakami, premišluje in sestavlja načrt, ki naj vzbudi pričanje, da se mu je zmešalo. Zaledje! Cez krvavo truplo v zaledje! Živela vojna. "Peters in Kovač bosta krepnila na koti. Tako bo zaključeni einundzwanzig. Kdo je zgubil igro? Ha? Hahaha..."

V barako, kjer sedita objeta Leja in Nathan, škrtne mrzel udar puškega jekla. Leja se zdrzne in skoči do okna. Srce ji udari v vratu, ko zagleda Petersa: Štirin vojakom, v tla dajo, dopoveduje, s trudno roko daje povdaka svojim besedam in zdaj... Zalosten in zgoren pogled mu uide do okenca, kjer sloni sama. Iz barak leze četa, se obotavlja, nejevoljno vihti puške na rame. Dovolj! — Šine iz barake in se domala zaleti v žičko, ki drvi na svo moč mimo nje. Popade ga za rokav.

"Kas? Kaj se godi?"

"K šest četi po stotnika Oreha. Nekoga nameravajo ubiti — in zgine za ovinkom. S par skoki je pred Petersom."

"Ne morem pomagati. Na svojo pest sem poslal po stotnika Oreha. Če ne bo prekasno, morda." — "Kje je Strašek?" — "V naši baraki piše."

Vojaki gledajo za njo. Kakor brez uma se zaleti v barako na koncu soteske.

"Za božjo voljo, imej usmiljenje z njim. Usmiljenje! Dam vse nazaj. Prosim! Rotim. Pri tebi ostanem, samo ne ubijaj ga." Objema ga, skače vanj in — zaman prosi.

Strašek si zapne zadnji gumb ovratnika in stopi brez besede na prosto. Trdo gre skozi vrsto vojakov, ki ga suženjsko pozdravljajo in molče preklinjajo. S pogledi prebadajo. Leja stoka. Teka za njim in se mu obeša za roke.

"Ne! Ne! — Usmili se ga. — Fantje, in vi to dopuščate?" — Opetka se med vojake, obstaja pred njimi in moleduje. Zopet hiti za stotnikom, ki se je ustavil pred Petersom. Ta šine v pozor. Desnica k ukričljavemu peresu na kapl. Tedaj pa... Zamolklo. Kratko. Poči. V baraki. Leja krične...

"Ustrelil se je!"

Četa v neredu za njo. Petersu omahne roka... Strašek pade iz koncepta... Na ležišču umira s svetlim smehljajem na licu Rosenberg. Z desnega senca odteka vijoličasta kri. Pogled laže Leje.

"Moj dragi Nathan!" — stoka Leja in ga bojeje gleda v blede lice.

"Ti si bila moja prva... in zadnja..." Pogled stekleni. Kaj? Odpre usta. Se vzdigne. Omahne. — Nathan Rosenberg ide k svojim očetom...

Noč.

Dež lije curkoma. Peta četa se tiplje proti koti... 428...

V bataljonski komandi pa divja Strašek.

"Ubil sem ga. Jaz sem ga ubil!... Ubijte še mene... Vorwärts! Sturm!" Kriči in grize.

KONEC.

stavraciji pod drevjem, dočim je večerna zarja ugašala. Veter je naenkrat utihnil in zdelo se je, kot da bi se bilo naenkrat izpremenilo tudi podnebje. Ptice so umolknele. Vsa narava je nečesa pričakovala, listje in stebelca trave na livadah so bila nepremična, vse je vzbujalo misel, da se je čas za hip ustavil. Car poletnega večera — ko se ti zdi, da vidiš krajino pred seboj samo v sanjah. Jedli so močje. Ozračje hrepenenja in nemira je ležalo nad njimi. Blizina noči je vzbujala v duši občutek puščobe.

Tereza je opazovala svojega kavalirja Rabachona. Ali je imela baš njega trajno rada? V vlak, ki jih je peljal v Pariz, je pustila svojo roko v njegovi. Na stopnišču kolodvora St. Lazare je pa vprašala:

— Kdo me bo spremlil?

— Jaz, — so odgovorili vsi v en glas.

— Ne, ni treba, da bi me spremlili vsi trije. Saj veste, da stanujem daleč... a šla bi rada peš. Zrtev enega mi zadostuje.

Njen pogled je vabil Rabachona.

— Torej pojdem jaz, — je dejal kratko.

Prijel jo je pod roko in segel razočaranima spremljevalcema v roko. Ko sta bila že tako daleč, da ga nista mogla slišati, je dejal Petit Edelini:

— Pojdiva vsak na svojo stran, draga moja. Raziti se morava. Zbogom!

Napravil je nekaj korakov in ko je bil prepričan, da ga Edelina ne vidi več, se je vrnil na cesto, po kateri sta bila krenila Rabachon in Tereza, da se prepriča, če se bo njegov tovariš vrnil od vrat njene hiše.

Osamljena Edelina si je pa prižgala cigreto in zavila v ulico Pepiniere; prispela je na boulevard Malesherbes in vstopila v tramvaj, ki jo je pripeljal v ulico Roule. Počasi se je napolila na drugo stran, odklenila vrata, stopila v hišico in se šla za hip nadihat še svežega nočnega zraka. Vrgla je tlečo cigreto proč. Od zunaj je ni bilo mogoče videti. Videla je, kako se od daleč bližata dva, kako ji sledi silhueta moškega, ki se zdaj pa zdaj skrije. Ustavila sta se pred hišico. Ona se je z mehkim glasom zahvalila svojemu spremljevalcu in se poslovala od njega? Zaškrpala so večna vrata in se zaprla, nekdo je stopal lahnih korakov po stopnicah in v temni sobi se je vrgla srečna in smehljajoča se Tereza v naročje svojih prijateljev.

Tako je dejal Lunačarskij

Razgovor s prejšnjim ruskim komisarjem za vzgojo Lunačarskim o radiu v Rusiji

Pred tedni je dospel v Evropo (zdi se, da spada Rusija k drugi celini) bivši sovjetski komisar za prosveto Lunačarskij. Na Dunaju je predaval, dajal novinarjem intervjuje, odpotoval v Berlin in druga mesta Nemčije, da bi tamkaj javno predaval, kar pa so prepovedale oblasti. Republika Nemčija se z zadnjimi močmi upira monarhističnim fašizmom, po državi se tu pa tam pojavljajo težki poboji, ki napovedujejo državljansko vojno, brezposelna armada je dosegla število 5 milijonov — pa je policijski minister izdal odlok, ki je glede prireditve strog kot v državah, kjer vlada diktatura. In Lunačarskij v Nemčiji ni mogel predavati.

Na Dunaju je smel. Smel je sprejeti tudi novinarje, ki jim je dajal razne izjave, med drugim o razvoju in smeri ruske, boljševiske radiofonije. Meščanski listi niso mnogo pisali o tem, najbrž so se njih novinarji zaman trudili. Priobčila pa je razgovor z Lunačarskim revija "Radio-welt". Članek se glasi:

"Možakar iz Rusije je bil brez dvoma nad teden dni dunajskih senzacij. Velika dvorana Glasbenega društva, Sophiensaele, diskusijski večeri — vse je bilo razprodano do zadnjega sedeža. Novinarji sprejem na ruskem poslanstvu je bil — kako bi povedal čitatelju? — družabni dogodek. Dunaj je bil nenavadno radoveden.

Ta Rus je zanimiv. Obraz intelektualca, ki je starim Dunajčanom že znan iz stare kavarne Central. Kavarna Central je bila sploh 'šibalka ruske revolucije'.

Zakaj tja so zahajali vsi, ki so hoteli postati kdaj pozneje vladarji velike Rusije. In marsikateri od uradujočih ali neuradujočih sovjetskih komisarjev je staremu natakarku v Centralu dolžan še nekaj črnih kav. Samo Trockij je baje svoj stari kavarniški dolg že poravnal.

"Kaj bi radi vedeli?" vpraša Lunačarskij v ljubeznivem tonu pogovarjanja. Njegova nemščina je sijajna.

"Kam gre razvoj ruske radiofonije? Mislim, da mi lahko marsikaj poveste."

Lunačarskega glas postane takoj poučujoč.

"Z radiom vzgajamo rusko ljudstvo. Naša država potrebuje razumnih, izobraženih ljudi. Zato se koncentriramo na največjo skrb na šole. In ruska radiofonija je postala ena sama velika šola, ki jo neprestano poglabljamo in razvijamo."

"Govorite mar o nekakem 'šolskem radiu'?"

"Poskusite za trenutek pozabiti srednjeevropske zglede. Vsa naša radiofonija je v neki meri šolski radio, kakor ste rekli to vi. Pri nas se učijo tudi odrasli. Učijo se s tisto vneto, ki je zna na le onim, ki hočejo nauke čimprej spremeniti v dejstva. Rusija potrebuje kvalitetnih delavcev na vseh poljih, ki pomagajo pri gigantski izgraditvi naše države. Tehnika vlada nad vsemi našimi šolami, da, nad vsem našim javnim življenjem. Prav tako je z radiofonijo. Vsakemu posamezniku nudimo priliko, da se izobraži. In preobliča priliko, se nudi tistim, ki hočejo svoje znanje porabljati. V tem smislu vodi naša radiofonija svojo intenzivno ljudsko izobraževalno politiko."

"Dosele niste še ničesar omenili o kulturnem delu vašega radija."

Lunačarskij se nekam zagone in nasmehe.

"Naša država je še zelo premala, da bi lahko živela od svoje kulture. Kulturne vrednote bodo šele kronale gospodarsko izgradnjo."

"Se pravi to, da nima ruski radio svojim poslušalcem nuditi nobenih duševnih vrednot?"

"Kaj razumete z 'duševnimi vrednotami'?" me je vprašal Lunačarskij, ki se je vidno zabaval z mojim vprašanjem.

Zdaj je treba biti previden.

"Tiste vrednote, ki pomagajo pospeševati emocionalni in mentalni razvoj človeka", sem mu odgovoril zavito.

"Torej, na primer: umetnost!" meni Lunačarskij.

"Seveda, na primer, umetnost!"

"Na tem polju dela in nudi ruski radio mnogo. Mislim, da mi n. treba govoriti vam o ruski muziki. Naša muzikalna oddaja nudi poslušalcem najprijetnejši način oddahnitve. Razumljivo, da tudi na polju umetnosti izrabljamo vse vzgojne momente."

"Ne morem zatajiti vtiska, da je pri vas vse usmerjeno v 'vzgojo'."

"Imate popolnoma prav", je odgovoril Lunačarskij zelo resno. "Spoznali smo potrebo popolne ljudske vzgoje. Samo ljudstvo, ki bo poznalo znanost in jo znalo spremenjati v dejanja, samo tako ljudstvo bo lahko premagalo temo gospodarske boječnosti. V to je usmerjen tudi naš radio."

"To zveni vsekakor zelo prepričljivo, gospod Lunačarskij, toda nič manj ni videti, da uravnava vašo radiofonijo neki sistem brez duše. Vse je sistematizirano, tehničirano, celo umetnost..."

"Imate pač meščanski pojem umetnosti."

"Mi lahko vaš pojem umetnosti natančneje pojasnite?"

"Najbolj enostavno bi bilo, da pridete v Rusijo za nekaj časa, da študirate tamkaj našo umetnost. Potem nas boste razumeli do kraja."

"Če moram torej obiskati rusko atmosfero, da bi razumel vaše pojme, potem gre vendar za psihozo množice."

"Kajpa, in nikar ne mislite, je Lunačarskij prijazno odgovoril, "da pri meščanskem svetovnem nazoru ne gre za — psihozo!"

"To bo pokazal šele razvoj stvari", sem rekel, nekoliko mislijen radi besed Lunačarskijga.

"Seveda. Poleg vaših tradicij, nelnih nazarov se razvija nova slika sveta. Imeli smo korak tvegati eksperiment za blago naše države. Videlo bomo, komu bo dala zgodovina svoj prav."

Tako je dejal Lunačarskij.

M. K.

25 centov

v poštah znamkah nam pošljite in poslali vam bomo lep

S. N. P. J.

ŽEPNI KOLEDAR

1932

Društva, ki jih še niso naročila, še lahko naroče, imajo jih še nekaj na roki

PROSVETA,

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Najzanesljivejše dnevne delavnice so v dnevniku "Prosveta". V njih čitate vsak dan?

POTEM KO STE

TEMELJITO

vzeli v obzir vse okoliščine prišli bode do zaključka, da je vaš denar v istini siguren pri

Kaspar American State Bank

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILLINOIS

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerna, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue, CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMEŃA POJASNILA